

формування нових, відбувається їх інтерференція, тобто негативне перенесення. Ці особливості взаємодії старих і нових трудових навичок необхідно враховувати при організації навчання майбутніх учителів технологій у вищих педагогічних навчальних закладах.

Використана література:

1. Агапова Е. Г. Основы физиологии и психологии труда / Е. Г. Агапова. – Самара, 1997. – 149 с.
2. Батышев С. Я. Трудовая подготовка школьников. Вопросы теории и методики / С. Я. Батышев. – М. : Педагогика, 1996. – 192 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник / Н. П. Волкова. – Київ, 2001. – 325 с.
4. Климов Е. А. Введение в психологию труда : учебник для ВУЗов / Е. А. Климов. – М. : Культура и спорт, 1998. – 350 с.
5. Косилов С. А. Очерки физиологии труда / С. А. Косилов. – М. : Медицина, 1969. – 371 с.
6. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М. : Наука, 1986. – 254 с.
7. Теоретические основы обучения технологии в школе : книга для учителя / под ред. П. Р. Атутова. – М., 2000 – 342 с.
8. Тхоржевський Д. О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загально технічних дисциплін / Д. О. Тхоржевський. – К. : Вища школа, 1992.– 332 с.

Хищенко О. О. Этапность формирования трудовых умений и навыков будущих учителей технологий в учебном процессе вуза.

В статье рассматриваются этапы формирования трудовых умений и навыков будущих учителей технологий, как своеобразный ответ на проблемную ситуацию, возникшую в связи с необходимостью обеспечить современное качество образования.

Ключевые слова: умения, навыки, трудовые умения, трудовые навыки, система трудовых навыков, этапы формирования умений и навыков.

Hishenko O. O. Stage of forming of labour abilities and skills of future teachers of technologies is in the educational process of institute of higher.

This article discusses the stages of formation of labor and skills of future teachers of technology, as a peculiar response to a problematic situation that has arisen in connection with the need to provide modern quality education.

Keywords: skills, abilities, work skills, system skills, stages of formation and skills.

**Хоменко О. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ В ГУРТКОВІЙ РОБОТІ “В’ЯЗАННЯ ІГРАШКИ”

У статті розглядається проблема використання в’язаної іграшки у вихованні та навчанні, аналізується робота гуртка “В’язана іграшка”.

Ключові слова: гурток, “в’язана іграшка”, навчальна програма, вихованці.

Про що мріє дитина, коли виходить зі школи? Якою хочуть побачити цю дитину після закінчення навчання батьки? Про якого випускника мріє навчальний заклад?

Ці питання турбують безліч людей, тобто суспільство в цілому.

Відповідаючи на поставлені питання, узагальнюючи різні точки зору, отримуємо глобальну відповідь: “Закінчуючи школу, дитина має бути готовою до вибору професії, до

подолання складностей у установленні труднощів з оточуючими, до самостійного життя, умови якого швидко змінюються, має бути конкурентоспроможною, здатною ефективно навчатися і працювати.

Антон Семенович Макаренко назвав іграшку “матеріальною основою” гри. Іграшка – річ, призначена дітям для гри. В народі її ще називають цяцька, лялька, цяцянка, виграшка, забавка. Без неї гра неможлива. Як найсуттєвіший компонент розвитку, вона відіграє важливу освітню, розвивальну, виховну, навіть організаційну ролі. Як і гра, іграшка є важливим фактором психічного розвитку дитини, що забезпечує поступове здійснення нею усіх видів діяльності на більш високому рівні.

Вона завжди була пов’язана з сімейними традиціями, працею і діяльністю дорослих, оточенням дітей, турботою і увагою.

У вихованні дітей існує багато проблем і, серед яких однією з найголовніших є така: як прищепити дитині, зберегти й посилити в ній відчуття причетності до родових, етнонаціональних ціннісних основ і водночас підготувати її до сприйняття та засвоєння найсучасніших інтелектуальних, технічних, технологічних і художніх здобутків людства? Розв’язання цієї проблеми – справа сучасних педагогів, і саме іграшка може тут істотно допомогти.

Іграшка – пам’ять етносу, нації, народу, людства про своє історичне та доісторичне минуле. Її форма є однією з початкових субстанціональних форм щодо освоєння людиною навколишнього середовища.

З давніх-давен діти робили собі іграшки самі – народ виховував майбутніх майстрів. А зараз діти буквально засипані масою дорогих іграшок. Вони яскраві, ефектні, але, як ми знаємо, швидко набридають і рідко стають улюбленими - дитячій фантазії до них нема що додати.

Тому тему дослідження вважаємо актуальною для педагогічної теорії і практики.

Предмет дослідження: процес використання в’язаної іграшки у вихованні та навчанні.

Метою дослідження даної роботи є зміст і методика організації та проведення гуртка “В’язана іграшка”, як засобу розвитку навчання та виховання.

Проведемо огляд літератури з даної проблематики.

Дану проблему широко описано в ряді наукових, навчальних та методичних працях як наших співвітчизників, так і зарубіжних вчених та майстрів декоративно-прикладної майстерності. Нею займалися Д. О. Тхоржевський [1], Олексюк-Казо [7], А. В. Бакушинський, Г. Лабунська і В. Пестель, А. М. Столярова [9], Н. В. Слісаренко [8], Лайма Каченаускайте [3], О. В. Биковська [6] та інші. Тому для дослідження проблеми розвитку даної гурткової роботи важливим етапом є ознайомлення з поглядами та розробками педагогів-новаторів, психологів, викладачів високого рівня оволодіння проблемами сучасного навчання та виховання.

Як результат можуть бути створені науково обґрунтована програма і посібник для гурткових занять з в’язаної іграшки, що відповідають визначеним нами завданням: а) виявити можливості активізації навчального процесу з метою посилення творчого спрямування навчання; б) визначити послідовність навчання (від легкого до важкого, від простого до складного і т.д.); в) провести відбір предметів, що виготовляються, які, з одного боку, забезпечують потрібний рівень навчання, а з другого – будуть посильними для виконання дітьми.

У шкільній практиці, на відміну від гуртків, не використовуються такі важливі засоби навчання, як ознайомлення з кращими зразками народної творчості, зустрічі з народними майстрами, що є наслідком прийнятої в школі спрямованості на переважно відтворюючий характер навчання. “В’язана іграшка” – організаційно-методичний центр для розвитку насамперед творчості та професійних вмій учнів. У гуртку кожна дитина має практично спрямовану, вмотивовану та аргументовану мету навчання. Під час проведення гуртка

пропонується використовувати ігрову діяльність, нетрадиційні форми проведення занять (вікторини, заняття-подорожі, рольові ігри).

Р. С. Немов відмічає, що одна з найактуальніших потреб підлітків – це потреба в афіліації (від англ. “affiliation” – приєднання до групи, прийняття суб’єкта іншими), тобто підліток має потребу належати до певної спільноти, встановлювати та зберігати гарні стосунки з людьми [1].

В. О. Сухомлинський зазначав, що “у цьому віці з новою силою активізується емоційна сфера, підлітки іноді здаються такими ж імпульсивними, як і діти молодшого шкільного віку. Він болісно переживає труднощі, тим більше безсилля при розв’язанні завдань інтелектуального характеру” [1].

Тому раціонально проводити гурткову роботу з виготовлення в’язаної іграшки в 6-8 класах.

Науковці підкреслюють, що велике значення при організації творчої діяльності має доступність завдань, які пропонуються дітям. Ускладнення завдань треба здійснювати відповідно темпу творчого розвитку учнів. Психологи з’ясували, що кожна людина має свій, властивий тільки їй темп творчого розвитку. Важливо постійно залучати дітей до творчої діяльності, бо епізодична творча діяльність малоефективна. Не потрібно забувати про постійний зв’язок змісту гуртка з іншими навчальними предметами, їх наповненості та рівня складності.

Отже чільне місце на занятті повинні займати творчі роботи, проблемні ситуації та запитання, які спочатку вирішуються за допомогою вчителя, а потім самостійно учнями.

На мою думку, в гуртку “В’язана іграшка” потрібно використовувати проблемне навчання. Його суть полягає в організації пошукової діяльності учнів, яка починається з постановки питань, розв’язання проблем та проблемних завдань, проблемному викладі і поясненні знань учителем, різноманітній самостійній роботі учнів.

Гурток, пов’язаний з обслуговуючою працею, має широкі можливості для застосування проблемного навчання тому, що вміння і навички, набуті на таких уроках, мають велике значення для самообслуговування. Вироблення індивідуальних виробів вимагає творчого підходу, бо воно пов’язане з задоволенням потреб людей у найнеобхіднішому – одязі й їжі і завжди оцінюється близькими, товаришами. Все це впливає на прояв старанності й творчості учнів.

Значні труднощі у правильній постановці занять з виготовлення в’язаної іграшки створює нестача необхідних посібників, цілковита відсутність посібників з вивчення історії формування та розвитку оздоблювального в’язання. Для подолання цієї проблеми доцільно використовувати інструкційні картки, таблиці, зразки в’язок та виробів.

Декоративно-вжиткове мистецтво – одна з важливих галузей художньої культури народу. Це галузь мистецтва, яка формує художньо-естетичне, матеріальне середовище, створене людиною. Заняття рукоділлям для дітей корисне тим, що розвиває у них творчі здібності, естетичні смаки, увагу, координацію рухів, працелюбність тощо.

Гурток “В’язана іграшка” – творче об’єднання дітей та учнівської молоді, що забезпечує формування естетичних почуттів, комплексу елементарних мистецьких знань, свідоме прагнення здійснювати творчу діяльність у мистецькій сфері в процесі поглибленого оволодіння технологіями в’язання.

Важливо будувати навчально-виховний процес на основі психолого-педагогічних досліджень. Тобто, спочатку необхідно визначити індивідуальні особливості, рівні розвитку творчих здібностей учнів і можливості змісту навчального матеріалу, а потім обирати такі форми і методи організації навчання, що сприятимуть розвитку творчого потенціалу особистості.

Зміст навчального гуртка повинен відрізнятися від загальноприйнятих програм врахуванням інтересів і особливостей учнів, залишати їм “можливість для більш глибокого

проникнення у сутність тієї чи іншої вивченої теми”, а форми і методи організації навчання – залучати їх до самостійного творчого пошуку, до вирішення будь-яких проблем.

На заваді розвитку творчої особистості стоїть авторитарний стиль навчання, що і досі панує у сучасній школі. Він вимагає суворої дисципліни і як найбажаніші риси учня виділяє “слухняність і покірливість”.

Саме тому треба, щоб вчителі, враховуючи особливості дитячого інтелекту, рівень розвитку творчих здібностей учнів використовували такі види навчально-творчої діяльності (комбінування, перетворення, проблемні ситуації, перенесення знань у нову ситуацію тощо), що надають дітям можливості для творчої реалізації, сприяють розвитку передумов до творчості.

Метою освітньої діяльності гуртка є відродження традиційних технік виготовлення іграшки; залучення вихованців до заняття рукоділлям, формування в них ціннісних орієнтацій та естетичної культури в процесі практичної художньо-творчої діяльності.

Педагогічні завдання навчальної програми:

– формування знань – знайомство вихованців гуртка з правилами техніки безпеки, матеріалами (пряжа, нитки, фурнітура) й обладнанням для заняття рукоділлям,;

– засвоєння умінь та навичок – навчити прийомам роботи з інструментами та обладнанням, основним технікам в’язання (хусткова, панчішна в’язки, резинка та їх похідні), технологіям виготовлення типових виробів (за описом та схемами в’язання), технологіям розробки та виготовлення авторських виробів (за індивідуальною основою та ескізом), технологіям індивідуальної та колективної творчості;

– розвиток творчих здібностей особистості – формування пізнавальної та творчої активності, індивідуального стилю творчої діяльності, розвиток фантазії, просторової уяви, ручної координації, ініціативності та відповідальності вихованців;

– формування ціннісних орієнтацій особистості – системи загальнокультурних і національних цінностей та сукупності соціально значущих якостей творчої особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, культури та мистецтва, праці, природи, самої себе;

– розвиток мотиваційних та самоорганізаційних здібностей особистості – сприяти формуванню потреби в красі і несприйняття потворного (в різних його проявах), вихованню шанобливого ставлення до матеріальних та духовних цінностей; вихованню поваги до праці і людей праці, формуванню цілеспрямованості до самовдосконалення, охайність, посидючість і старанність;

– позитивна соціалізація особистості – формування почуття гідності (“майстер”), лідерства (“керівник проекту”), професійного вибору (“дизайнер”, “швачка”), вибору шляхів до професійної підготовки та самоосвіти.

Докладний зміст навчальної програми включає теми теоретичних занять із відповідними завданнями і видами практичних робіт.

Навчальна програма розрахована для дітей підліткового віку на рік навчання. Загальний обсяг та тривалість занять становить 72 години на тиждень по 2 години.

Кількість учнів до 10, оскільки правильне та раціональне засвоєння програми при такій кількості найоптимальніша.

Програмою передбачено теоретичні та практичні заняття. При викладенні теоретичних відомостей використовують такі методи роботи як розповідь, що супроводжується ілюструванням, бесіди з переглядом зразків виробів.

Основний час на заняттях надається практичній роботі. До неї входить виготовлення зразків полотна, іграшок, розробка нових ескізів, пошиття (плетіння) та оздоблення виробів.

**Зміст навчального матеріалу
Вступне заняття**

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		Усього	Теоретичні	Практичні
	Вступне заняття	2	2	–
	Історія розвитку техніки в'язання	4	4	–
	Обладнання та матеріали для в'язання	6	6	–
	Технологія в'язання іграшки та її використання	8	–	8
	Розвиток творчих здібностей в процесі оформлення та оздоблення виробів	36	–	36
	Оздоблювальне в'язання	8	–	8
	Виставочні роботи	4	4	–
	Навчальні екскурсії	2	2	–
	Підсумкове заняття	2	2	–
Разом		72		

Ознайомлення вихованців з роботою гуртка, метою та умовами навчання, внутрішнім розпорядком, планом роботи на навчальний рік. Загальні відомості про техніку безпеки та охорону здоров'я дітей. Організація робочого місця. Основні санітарно-гігієнічні вимоги.

Історія розвитку техніки в'язання

Багатовіковий досвід, художній смак народних майстрів при створенні іграшки. Ознайомлення вихованців з готовими зразками виробів.

Обладнання та матеріали для в'язання

Інструменти, пристрої та матеріали для в'язання. Призначення, розміри та застосування основних інструментів та пристроїв при виконанні ручних робіт. Правила безпеки праці при роботі з ручними інструментами. Перелік матеріалів необхідних для оздоблення та виготовлення виробів.

Технологія в'язання іграшки та її використання

Ознайомлення вихованців з готовими зразками виробів.

Практичне заняття. Художнє вирішення вибору (створення ескізу, підбір матеріалів, вибір розмірів виробу, оздоблення). Технологічні умови для вив'язування іграшки. Виготовлення в'язаної іграшки "Маленький сніговик".

Розвиток творчих здібностей в процесі оформлення та оздоблення виробів

Практичні заняття. Вибір виробу. Вибір теми. Виконання малюнка. Виготовлення шаблонів, підбір матеріалів та доповнень. Обрання технології виконання. Розробка кольорової гами. Виготовлення та оформлення в'язаних іграшок: "Мухоморчик", "куриця", "Лисиця Анфіса", "Тарілка з фруктами", "Рибка", "Удав", "Божа Корівка". Демонстрація та аналіз кращих робіт. Розвиток творчих здібностей вихованців в процесі виготовлення виробів.

Оздоблювальне в'язання

Прикрашання деталей інтер'єру та аксесуарів.

Практичні заняття. Оздоблення комплектів для кухні, рюкзачків, чохлів для мобільних телефонів. Виготовлення іграшкових елементів до панно, подушечок, рукавичок, дитячого жилетика, торбинок для рукоділля.

Виставочні роботи.

Виконання виробів до народних, релігійних свят та конкурсів.

Навчальні екскурсії.

Відвідування виставки декоративно-вжиткового мистецтва.

Підсумкове заняття.

Підведення підсумків роботи гуртка за навчальний рік. Організація та проведення звітної виставки мистецьких робіт вихованців. Прогнозовані результати реалізації навчальної програми.

Вихованці гуртка повинні знати:

- правила техніки безпеки та охорони здоров'я;
- правила користування матеріалами та інструментами;
- історію розвитку в'язаної іграшки;
- основні види і техніки оздоблення виробів утилітарного призначення;
- технологічну послідовність виготовлення в'язаної іграшки.

Вихованці гуртка повинні вміти:

- правильно користуватися інструментами та пристроями;
- володіти технологіями оздоблення;
- прикрашати вироби для інтер'єру, застосовуючи різні матеріали, фурнітуру та доповнення, як за зразком, так і за власними ескізами.

Отже, творча праця – характерна особливість нашого суспільства. В цьому розуміння гурткова робота – рушій у професійному становленні майбутнього покоління. З кожним роком зростає кількість робітників-новаторів, які своїми винаходами і раціоналізацією виробничих процесів невпинно вишуковують нові шляхи підвищення продуктивності.

Особливо сприятливі умови для розвитку технічної творчості створюються під час моделювання. При цьому ставлять мету створити для учнів проблемні ситуації, тобто такі умови, коли їм доводиться проявляти ініціативу, творчо використовувати свої знання для виконання трудових завдань. Цього досягають, ставлячи такі завдання, в яких є не всі дані, які потрібні для виконання роботи.

Висновки. Отже, якщо розглядати дитинство як стан певного культуротворення, діяльнісна основа якого має рефлексивно-іграшковий характер, то в цьому разі роль іграшки значно актуалізується. Показово, що багато дитячих ігор та іграшок залишаються майже незмінними впродовж сотень (а може, й тисяч) років, і, як раніше: дитина творить гру – гра творить дитину.

Зміст навчального гуртка повинен відрізнятися від загальноприйнятих програм врахуванням інтересів і особливостей учнів, залишати їм "можливість для більш глибокого проникнення у сутність тієї чи іншої вивченої теми", а форми і методи організації навчання – залучати їх до самостійного творчого пошуку, до вирішення будь-яких проблем.

Науковці підкреслюють, що велике значення при організації творчої діяльності має доступність завдань, які пропонуються дітям. Ускладнення завдань треба здійснювати відповідно темпу творчого розвитку учнів. Психологи з'ясували, що кожна людина має свій, властивий тільки їй темп творчого розвитку. Важливо постійно залучати дітей до творчої діяльності, бо епізодична творча діяльність малоефективна.

Отже, народна іграшка дає дитині те, чого не може дати сучасна іграшка.

Таким чином можна зробити висновок, що виховна цінність іграшки полягає в тому, що вона сприяє формуванню самостійності, творчої діяльності дітей. Іграшка – важливий фактор психічного розвитку. Іграшка є засобом передавання культурного досвіду народу від покоління до покоління. Використання народної іграшки забезпечує художній розвиток. Іграшка як створений дорослими для розвитку дітей предмет культури має освітнє і виховне значення лише тоді, коли використовується за призначенням.

Для досягнення поставлених задач необхідно дотримуватися таких педагогічних парадигм:

1. Допомогайте учням оволодіти найбільш продуктивними методами навчально-пізнавальної діяльності, навчайте їх вчитися.
2. Слід частіше показувати учням перспективи їх навчання.

3. У процесі навчання обов'язково враховуйте індивідуальні особливості кожного учня, об'єднуйте в диференційовані підгрупи учнів з однаковим рівнем.

4. Вивчайте й враховуйте життєвий досвід учнів, їх інтереси, особливості розвитку.

5. Пояснюйте школярам, що кожна людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів.

Використана література:

1. Возрастная и педагогическая психология : учебник для студентов пед. ин-тов / В. В. Давыдов, Т. В. Драгунова, Л. Б. Ительсон и др. ; под ред. А. В. Петровского. – 2-ге изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1979. – С. 101-189.
2. *Денисенко Л. І.* Азбука домашнього господарювання: Навч. посіб. З трудового навчання для учнів 5-9 кл. загально освіт. шк., ліцеїв, гімназій. –К. : А.С.К., 2002 – С. 161-186.
3. Золотая энциклопедия хозяйюшки / сост. О. Домодедова. – Доецк : ПКФ “БАО”, 2001. – С. 56-80.
4. *Каченаускайте Лайма.* Рукоділля. – М. : ООО “Видавництво АСТ”; Д. : “Видавництво Сталкер”, 2003. – С. 215-267.
5. *Мульги А. Я.* Рукоделие в школе. – М. : “Просвещение”, 1971. – С. 69-117.
6. Програми з позашкільної освіти: науково-технічний напрям / О. В. Биковська, С. О. Лихота та ін. – К. : Грамота, – 2007 –Вип. 1– С. 256-281.
7. Основи прикладної творчості : навчальний посібник / укл. Л. М. Олексюк-Казо. –К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 166-189.
8. *Слісаренко Н. В.* Розвиток творчих здібностей учнів 5-9 класів на уроках обслуговуючої праці засобами ігрової діяльності.
9. *Столярова А. М.* В'язана іграшка. – М. : Культура и традиции, 2000. – 94 с.

Хоменко О. *Развитие ключевых возможностей в работе кружка “Вязания игрушки”.*

В статье рассматривается проблема использования вязаной игрушки в процессе воспитания и обучения, анализируется работа кружка “Вязаная игрушка”.

Ключевые слова: кружок, “вязаная игрушка”, учебная программа, проблема, воспитанники.

Homenko O. *Development of key possibilities in-process group of “Knitting of toy”.*

In the article the problem of the use of the knitted toy is examined in the process of education and teaching, work of group is analysed the “Knitted toy”.

Keywords: group, “knitted toy”, on-line tutorial, problem, pupils.

Чумак А. С., Лістрова Г. П.

Криворізький державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ СТІЙКОГО ІНТЕРЕСУ В УЧНІВ ДО РУЧНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядається проблема впливу ручної художньої обробки матеріалів на формування особистості та розвитку стійкого інтересу до обраної справи.

Ключові слова: ручна художня обробка матеріалів, гуртки, робота, стійкість.

Державна національна доктрина освіти, ставить вимогу до національного спрямування освіти, яка повинна бути тісно пов'язана з національною історією і народними традиціями, про збагачення культури українського народу і необхідності введення народних ремесел та залучення підростаючого покоління до витоків національної культури.